

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

• FOR RELIGION OG KULTUR •

75. ÅRGANG

---

18. MAI 1963

A V I N N H O L D E T :
FOLK UTEN FORTID - DET GAMLE OSLO TAR FORM - HVA
DE SA OM «FRED PÅ JORDEN» - LØST OG FAST OM-
KRING KIRKEMØTET - I SIBIRS FANGELEIRER - BLIKK PÅ
TIDEN - SMÅNYTT - BOKANMELDelse

NR
10

NESTE NUMMER UTKOMMER 1. JUNI 1963

OBS.: Pave Johannes XXIII's encyklika

«PACEM IN TERRIS» — Fred på jorden —

vil foreligge på norsk om ca. 2 uker. Pris kr. 4.—.

Ved skriftlig bestilling dessuten porto kr. 0.40.

Benytt det innbetalingskortet som er vedlagt dette nummer, og De får encyklikaen tilsendt så snart den foreligger.

Ved bestillinger på mer enn 2 ekpl. sendes portofritt.

Les dette betydningsfulle dokument, gi det til venner og bekjente, gjør ungdomslag, studiesirkler o.l. oppmerksom på det!

ST. OLAV BOKHANDEL OG FORLAG, Akersv. 5, Oslo
Tlf. 42 31 70

KONFIRMASJONGAVEN?

Noen gode forslag:

MESSEBOKEN	plastbind kr. 40.—	skinn kr. 60.—
BIBELATLAS, norsk, meget pen innbinding	»	29.—
» engelsk, meget pen innbinding	»	18.30
P. SCHINDLER: Det nye Testamente	ib.	» 60.40
» Mariabogen	kart.	» 30.50
VERDENS STORE RELIGIONER	ib.	» 64.—

Vakre utenlandske kunstbøker, bibler etc. Krusifikker, madonnaer.

ST. OLAV BOKHANDEL, Akersv. 5, Oslo

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke	} Oslo
Bispegården	
St. Joseph's Institutt	
Vor Frue Hosp. Nerveavd.	
St. Dominikus kirke	
Lunden Kloster	} Arendal
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem	
Sta. Katarinahjemmet	
St. Franciskus Kirke	
St. Franciskus Hosp.	
St. Pauls Kirke	} Bergen
Vår Frue Kirke	
Marias Minde	
St. Franciskusøstrenes Moderhus	
Øyenklinikken	
St. Josephs Hosp., Drammen	} Hammerfest
St. Torfinns Klinik, Hamar	
St. Elisabeth Inst.	
St. Mikael's Kirke	
St. Mikael's Prestegård	
St. Theresia kirke	} Hønefoss
St. Franciskus Hosp.	
St. Magnus Kirke	
St. Magnus presteg.	} Lillestrøm
St. Elisabeth Hosp.	
Vår Frue Kirke	
Bispegården	} Tromsø
St. Olavs Kirke, Bispegården	
St. Olavs kirke	
St. Olavs Prestegård	} Tønsberg
St. Olavs Klinik	

Ved bestilling av olje:

Oslo 68 34 60 - Service 41 79 80

Vennligst bemerk:

ST. OLAV BOKHANDEL
er lukket lørdag 18. mai.

St. Hallvard Kameratklubb

har møte hver torsdag kl. 19.30 i Urtegt. 29, Oslo. Tlf. 68 08 68.

FRANCISKUSHJELPEN, OSLO

Urtegt. 29 II, tlf. 68 08 68.

Kontortid 12—13 hver dag unntatt lørdag.

LEGMANNSRÅDET

OSLO KATOLSKE BISPEDØMME

Kontortid hver onsdag kl. 18—20 i Akersv. 5, 1. etg. Tlf. 41 04 41.

OSLO KATOLSKE MENIGHETSPLEIE

Kontortid hver onsdag kl. 11—13.

Akersv. 5, Oslo.

LITURGISK KALENDER

SØNDAG 19. MAI (5. s. e. Påske):
Ep. Jak. 1, 22—27. Ev. Joh. 16, 23—30. Mandag: Bernardin av Siena, bekj. (gangdag). Tirsdag: Gangdag. Onsdag: Vigilie for Kristi Himmelfart. Torsdag: KRISTI HIMMELFARTSDAG. Ep. Ap. Gj. 1, 1—11. Ev. Mk. 16, 14—20. Fredag: Ferialdag. Lørdag: Gregor VII, pave, bekj.

SØNDAG 26. MAI (søndag e. Kristi Himmelfart): Ep. 1. Pet. 4, 7—11. Ev. Joh. 15, 26—27; 16, 1—4. Mandag: Beda den ærverdige, bekj., kirkelærer. Tirsdag: Augustin av Canterbury, biskop og bekj. Onsdag: Maria Magdalena de' Pazzi, jomfru. Torsdag: Ferialdag. Fredag: Maria dronning. Lørdag: Pinseaften.

SØNDAG 2. JUNI: Pinsedag. Ep. Ap. Gj. 2, 1—11. Ev. Joh. 14, 23—31.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER

OSLO KATOLSKE BISPEDØMME:	Stille	Høy-
	messe	messe
OSLO: St. Olavs kirke, Akersveien 5. Biskopen og prestegården 42 52 87. Sogneprestkontoret 41 41 61	7.00 9.00 9.45 m.eng. pr.	11.00
St. Hallvarvs kirke, Fransiskanerne, Urtegt. 29, tlf. 68 08 68	8.30 19.00	11.00
St. Dominikus kirke, Dominikanerne, Neubergrgt. 15, tlf. 55 07 71	8.15-9- 11.30	10.00
Vår Frue Villas kapell, Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21	—	8.30
Grefsen kapell, Gladsvei 23, tlf. 212355	—	9.30
Lunden kloster, Trondheimsv. 309, tlf. 21 25 87	—	9.00
ARENDAL: St. Franciskus kirke, Tyholmen, tlf. 2209	8.00	10.45
BERGEN: St. Pauls kirke, Christiesgt. 16, tlf. 15 410	8.00 9.00	10.30
Vår Frue kirke, Helleveien	—	9.30
DRAMMEN: St. Laurentius kirke, Cappelensgt. 1, tlf. 83 20 19	8.30	10.30
FREDRIKSTAD: St. Birgitta kirke, Kongensgt. 9, tlf. 1438	8.30	10.45
HALDEN, St. Peters kirke, Kristian V.s pl. 1, tlf. 1168	8.00	10.45
HAMAR: St. Torfinns kirke, Torvgaten 113, tlf. 23 751	8.30	11.00
HAUGESUND: St. Josefs kirke, Haraldsgt. 21, tlf. 3195	8.30	11.00
HØNEFOSS: St. Theresia kirke, Vesterngt. 5, tlf. 266	8.00	10.30
KRISTIANSAND S.: St. Ansgars kirke, Kirkegaten 3, tlf. 24 225	8.00	10.30
LILLEHAMMER: Mariakapellet, Weidemannsgt. 3, tlf. 52 550	—	10.00
LILLESTRØM: St. Magnus kirke, Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85	8.30	11.15
MOSS: St. Mikael's kapell, Ryggeveien 24	—	11.00
PORSGRUNN: Vår Frue kirke, Sverresgt. 26, tlf. 50 793	7.45	10.45
STABEKK: Maria Kirke, Nyveien 17, tlf. 53 77 35	8.30	10.30
STAVANGER: St. Svithun kirke, Dronningensgt. 8, tlf. 25 534	8.00	10.30
SYLLING: St. Hallvarvs kapell, tlf. 84 90 28 (Drammen)	—	—
TØNSBERG: St. Olavs kirke, Sandefjordgt. 1, tlf. 11 949	—	10.45
St. Olavs kapell	8.00	—
TRONDHEIM APOSTOLISKE VIKARIAT:		
TRONDHEIM: St. Olavs kirke, Prinsensgt. 2a2. Biskopen og prestegården tlf. 21 221	8.30 19.00	11.00
St. Elisabeth Hospitals kapell, Ila, tlf. 21 670	6.30	—
KRISTIANSUND N.: St. Eysteins kirke, Flintegaten 5, tlf. 2779	8.00	11.00
MOLDE: St. Sunniva kirke, Parkveien 23, tlf. 1100	8.30	11.00
ÅLESUND: Vår Frue kirke, tlf. 7558 Mariabøien, Nørve, tlf. 7184	8.30	11.00
DET APOSTOLISKE VIKARIAT FOR NORD-NORGE:		
TROMSØ: Vår Frue kirke, Storgaten 94. Biskopen og prestegården tlf. 3604	8.15	10.30
St. Elisabeth hospital, Mellomveien 15, tlf. 2101	6.20	—
BODØ: St. Eysteins kirke, Hernesveien 22, tlf. 21 783	8.15	10.30
HAMMERFEST: St. Elisabeth Inst. St. Mikael's kirke, Strandgt., tlf. 1392	8.00	10.30
HARSTAD: St. Sunniva kirke, Skolegt. 4, tlf. 1205	8.00	10.30

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Redaksjon: Pater Hallvard Rieber-Mohn O.P., pater Erik Gunnes O.P.
Redaksjonens adresse: Neuberggaten 15, Oslo NV.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo.

Kontortid: 9—16. Lørdag: 9—14. - Tlf. 42 31 70.

Boligtelefoner: Redaksjonen 55 07 71.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 20 pr. år - Kr. 10 pr. ½ år. Utlandet kr. 24.

Annonser: 10 dager før utg.dagen (se nederst på omslagssiden). 24 nummer årlig. - Postgiro 153 21

FOLK UTEN FORTID

«Hun gråter, men forsyner seg stadig,» skal Fredrik den store ha sagt om keiserinne Maria Theresia — de var blitt enige om å dele Polen. Noe lignende kan nå i sannhet sies om Oslo bystyre. «Alt for lite har vi gjort for å verne denne bys kulturminner,» erkjenner byens fedre, og slår seg angerfullt for sitt bryst. Men der er et annet omkved som er like så visst tilbakevendende: «Imidlertid, hensynet til denne sak, som nå er kommet så langt, — disse krav, som det vil koste for mye å gå utenom...»

I april i år ble det fremført et nytt og særdeles sørgelig vers av den gamle sang. Da vedtok Oslo bystyre — under høye veklager — å føre den nye hovedinnsfartsåren fra syd, altså Mosseveiens nye trasé, videre inn mot Grønland rett over den gamle bispeborgens ruiner. Her skal den gå i bro, tett inn på den nåværende Oslo Ladegård. Men dertil regner man med å legge enda en gate i sløyfe *under* broen, for å oppnå et planfritt kryss. Denne sløyfen vil sneie av en ikke liten del av de restene vi fremdeles har av bispeborgen, som er atskillig mer omfattende enn hva de fleste kjenner til.

Maken til fremferd har ikke vært vist mot det gamle Oslo siden 1917, da jernbanen drev og grov sine tunneller under Ladegården. Den gang lyktes det arkitekt Gerhard Fischer etter noen ødelegelser å få kanalisert arbeidet og bragt det inn i arkeologisk noenlunde forsvarlige baner. Siden er det den samme Fischer vi har å takke for at det gamle Oslo i ikke liten grad er blitt en realitet for oss: Det er han som har hovedæren for den nåværende Minneparken, der Hallvardskirken og tildels Olavsklostret nå er tilgjengelig for publikum og utgjør en liten oase i strøket. Siden har også Jernbanen fart så pent den kunne; siste nytt er at den gir avkall på sine krav hva Mariakirken nede på Sørenga angår; den skal nå stå i fred, der skal planeres, og med tiden får vi en ny bit minnepark der nede.

Samtidig med utgravningen av Mariakirken går arbeidene i Olavsklostret og ikke minst nettopp Ladegården videre, og vi oppnår etterhvert å få frilagt et av de mest omfattende og interessante middelalderske byensembler i Nord-Europa. Vi har med andre ord

sjansen til å utnytte dette faktum under byplanleggingen, sørge for at den gamle by går inn i den nye som en levende del av den. Men det er nøyaktig det motsatte som skjer.

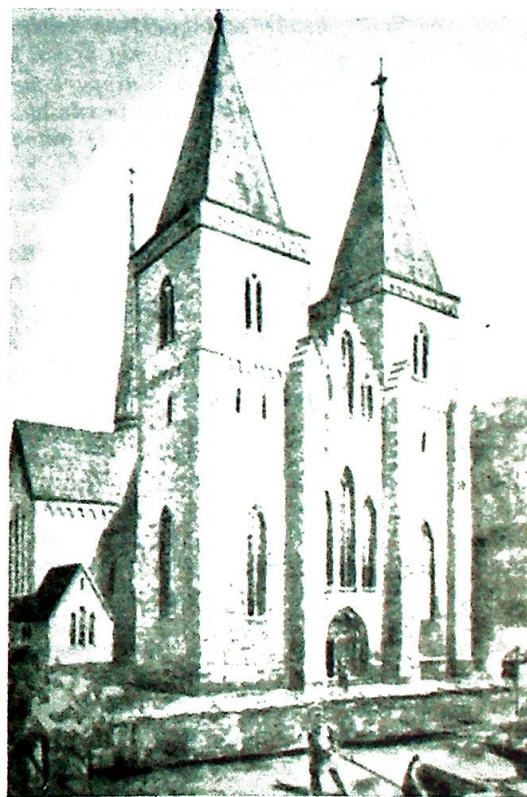
Vi står da overfor en dobbel ulykke. Ikke nok med at man for all fremtid vil rasere en del av bispeborgen; samtidig vil høybroen effektivt forhindre ethvert forsøk på å harmonisere det gamle byanlegget med den nye by. Og alt dette for en trafikkmaskin som sannsynligvis om få årtier er foreldet, som man vil finne ut skulle ha ligget et ganske annet sted... Det er bare et par år siden Jernbanen var sterkt interessert i Mariakirken til beste for sine skiftespor og verksteder. Nå viser det seg at Jernbanen, når den bare får tenkt seg om, kan klare seg på annen måte. Vi får inderlig håpe at den norske stat tvinger Oslo by til å tenke en gang til, den også. Det er jo tross alt tale om fredede kulturminner, som man ikke sådan med et bystyrevetak disponerer over.

Men vi for vår del blir bragt til enda noen ettertanke. Saken har jo betydning langt ut over Oslos grenser og åndelige horisont; den gjelder hele vårt forhold til vår fortid — og derigjennom, vårt forhold til oss selv.

Noen sier: Oslo er en innflytterby. Bystyret består av folk som ikke er vokst opp i sin by, ikke er ett med den. Derfor tenker de bare fra nese til munn, det vil si, rent «praktisk». Og det er sant: Oslo er en slags enorm stasjonsby, som dag for dag mister noe av sitt preg og aldri riktig rekker å legge seg til et nytt.

Men på mange måter gjenspeiler Oslo på dette området det landet som byen er hovedstad for. Vi er jo et folk som har fått sine røtter brutalt overskåret,

(Forts. side 161)

Mariakirken i Oslo — slik arkitekt Harald Sund har rekonstruert den.

DET GAMLE OSLO

— MEN VIL DET NYE OSLO VITE

«*Ruinparken*» er det noe i Oslo som heter. Det høres ikke svært spennende, og når en kommer dit, ser det ikke så svært spennende ut heller: Noen mosegrodde murer, de høyeste i mannhøyde; noen hellelagte ganger; grønnsvær omkring. Ser en nærmere på murene, oppdager en likevel at de danner et mønster: Inngangen til parken fører en inn i Hallvardskirken, Oslos gamle domkirke. Til venstre for den, altså i nord, finnes restene av Olavskirken, som dominikanerne fikk, og endelig av selve Olavsklostret. Men de færreste får vel egentlig noen sans og mening i mønsteret; enda færre er de som virkelig kan gi det liv, befolke det, stille det inn i det gamle Oslos sammenheng. Ruinparken har ligget der som en erratic blokk, pietetsfullt vernet, men allikevel hjelpeløst kring-satt av Gamlebyens ramlende trikker og susende tog. Andre ruiner har en jo også visst om, men de har ligget bortgjemt og utilgjengelig.

Men nå dukker det gamle Oslo frem i dagen; for første gang har man sjansen til å få et visst helhetsbilde av byen slik den har vært. Det er trafikkenes nye krav vi har å takke for det: Jernbanen ville gjerne vite hva det egentlig var som lå nede på Sørenga, og så ble Mariakirken og kongeborgen gravd frem. Og går en nå en tur opp på den ferdige delen av Mosseveiens nye innføring i Oslo, får en oversikten — selv om det til dels er en bedrøvelig oversikt: Rett under seg har en restene av Clemenskirken, som veien nå er ført i bro over; over rekkverket ser en ned på jernbanesporene og videre over til Mariakirken og kongsgårdsanlegget; og vender en så blikket nordover, vet en at like om hjørnet øverst i Bispegaten ligger den gamle bispeborgen og Ruinparkens rester. Dermed har en overblikket over hele det gamle bysentret: fra kongsgården nede på Øren til bispens anlegg oppe i byen.

La oss ta en rundtur i det gamle Oslo, og stanse opp her og der, for å se byen vokse frem sammen med nasjonen; særlig kan det være verd å peke ut enkelte ting som er kommet frem i dagens lys siden gravingene begynte her igjen etter krigen.

Da skal vi komme sjøveien, og stige i land på bryggene nede på Øren, der Mariakirke og kongsgård reiser seg alt fra Harald Hårdrådes tid av. Her, hvor Loelven rant ut i Bjørvika, lå det en fin grønn eng. Kan vi forestille oss det, midt oppe i verksteder og jernbanespor... Det er jo alt en vanskelighet når vi skal finne frem til det gamle Oslo, at Bjørvika skar seg meget dypere inn den gang — strandlinjen fulgte omtrent Østfoldbanens spor inn mot Østbanestasjonen, og Mariakirken, som lå rett ut mot stranden, ligger nå med det ene hjørnetårnet rett ut i sporskjæringen. Det var så vidt at ikke hele kirken forsvant, da jernbanen kom med sine anlegg her. Kongsgården, som ligger vegg i vegg, er det skåret to tredjeparter av. Men Mariakirkens ruiner reiser seg til dels i mannhøyde. Og her ute har da Riksantikvaren, i arkitekt Håkon Christies person, drevet utgravninger de siste to årene. Og hva har han funnet?

MARIAKIRKE OG KONGSGÅRD

— Mariakirken ble jo gravet ut alt i forrige århundre, sier arkitekten. Men denne gang har vi kunnet gå grundigere til verks og har kunnet gjøre ikke så få nye oppdagelser. Det ser nå ut til at vi virkelig er kommet frem til Harald Hårdrådes kirke — han som ifølge Snorre anla Oslo by. Sommerens utgravninger, som blir de siste her, kommer uten tvil til å avgjøre det. Men vi har iallfall funnet spor som tyder på at her før den stenkirken vi har nå, har stått en kirke av tre. Den må være blitt revet så tidlig som ca. 1100, for å gi plass til den første stenkirken i romansk stil...

Den første stenkirken. Som samtidig uten tvil vidner om at nå begynner Oslo virkelig å bli litt av et sentrum. Vi undres: Hvem kan ha bygd den? Kanskje allerede Haralds sønn, Olav Kyrre; om vi da ikke skal helt frem til dennes sønnesønn igjen, Sigurd Jorsalfar; men en skulle tro han hadde hendene fulle med Hallvardskirken, biskopskirken oppe på høydedraget. Denne stenkirken blir stående som den er frem til 1200-tallet en gang. Da får den et større kor, og et tårn i vest, begge nå i gotisk stil. Vitenskapen kan ikke si noe helt sikkert, men en journalist har lov å gjette på Håkon Håkonsson som byggherre; for vi kan nesten sikkert si at kongsgården i sten, som vi har restene av ved siden av, er reist av ham — den kongen som gjorde slutt på borgerkrigene, og som er blitt symbolet på Norges stormaktstid.

Stormaktstiden ble kort. Den siste av Sverre-ætten er også den kongen som har gjort mest til å gi Oslo det preg den skulle få middelalderen ut. Håkon V Magnusson

Fra fjorårets utgravninger i Mariakirken: Vi ser gravene til Håkon V Magnusson, dronning Eufemia og, bak dem, sannsynligvis graven til dronningens bestefar, en pommersk fyrste.

TAR FORM

AV DET?

anla Akershus. Men det var også han som bygde Mariakirken ut til å bli det praktstykket den ble omkring 1300, og som arkitekt Harald Sund i sin tid laget en rekonstruksjon av: En kirke i rød tegl, med to store tårn i vestfronten, som kneiser over fjorden: ikke ulik Roskilde domkirke.

NORGESVELDETS SENTRUM

Mariakirken var hele tiden kongens egen kirke. Etter hvert fikk den en stor geistlighet knyttet til seg, der prestene ble kanniker med egne rettigheter og en egen presteskole. Klerkene ble kongens skrivere, og prosten ved kirken ble kongens kansler, altså på sett og vis hans statsminister. Denne organisasjonen ble også fullt utbygd under Håkon Magnusson. Og arkeologene tar visst ikke meget feil når de gjetter på at den store flotte dobbeltgraven som er funnet under koret, har rommet kong Håkon og hans dronning Eufemia. Riktignok var gravene tomme, men de kan være blitt plyndret alt i århundret etter reformasjonen, da Mariakirken brant og sank i grus.

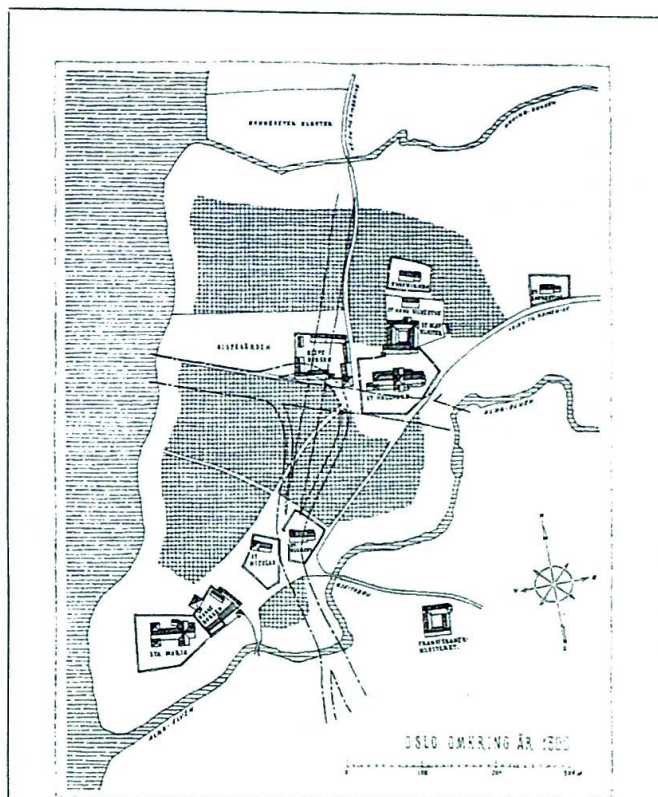
Kongsgården er også blitt gravd ut i disse to årene. Men det er mest bare sorgen: Størsteparten har jo jernbanen tatt, ringmurene og kastellet ved inngangen ble borte alt ved århundreskiftet. Tilbake finnes allikevel nok til å fastslå at også her har det stått en Håkonshall, — en kongehall høyst sannsynlig reist av Håkon Håkonson omtrent samtidig med den i Bergen. Men spør vi arkeologen som graver der hva mer han kan si, er han taus og smiler bare ut i luften: foreløpig blir det knapt gjetninger en gang, og journalister er dessuten en farlig rase, de gjør så lett en fjær til fem spillevende høns!

Også her ser det imidlertid ut til at vi skal finne rester av det første kongsanlegget, bygningene av tre. Som i Mariakirken vil sommerens gravninger, som skal bli de siste, gi det endelige svaret på dette. Men i alle tilfelle: Det er intet mindre enn hva som en tid var Norgesveldets regjeringssete vi her står overfor.

For to år siden så det ennå farlig ut her: Jernbanen var interessert i å rasere det hele, for å få hele området til verksteder og skiftespor. Den har imidlertid skjont hvilke verdier som her lå; vel av andre grunner også har den lagt om sine planer, og dermed er det håp om at ruinene på Sørenga i en ikke alt for fjern fremtid skal kunne bli en levende del av det gamle Oslo.

OSLOS FØRSTE SOGNEKIRKE

Hadde vi nå som i middelalderen kunnet fortsette fra Kongsgården opp *Østre strete*, ville vi bare ha gått noen få meter før vi støtte på *Clemenskirken*, sognekirke for folket sør i byen. Men vi må helt rundt, ut av jernbanens område frem til Bispegaten og derfra opp på den nye Mosseveien; der ligger Clemenskirken under gatelegemet, som her er lagt i bro; inntil nylig lå den i en bakhavne. Omrisset avtegner seg helt tydelig: Det er en enkel romansk kirke, reist samtidig med Mariakirken på Øren,

Oversikt over det gamle Oslo:

Nede til venstre ser vi *Mariakirke* og *kongsgård* på øren, der Lo-elven (Alna-elven) faller ut i Bjørvika, og hvor jernbanen nå har skiftespor og verksteder. Skrått opp til høyre for dette anlegget har vi så først noe som man har tenkt seg kunne være en kirke, *Nikolas-kirken* (idag helt forsvunnet) og dernest *Clemens-kirken*. Rett over den fører, som antydnet på kartet *Mosseveiens* nye innføring i Oslo. Den stanser foreløpig ved *Bispegaten* (markert ved brede streker tversover) men videre ser vi den vil gå tvers over ruinene av *bispeborgen* (midt på bildet, med *Hallvardskirken* og *Olavsklostret* til høyre for seg). De skraverte feltene er den gamle bybebyggelsen. *Noneseter kloster*, der *Sigrid Undset* lot *Kristin Lavransdatter* komme, ligger helt i nord, ved *Hovindbekken*, der hvor *Schweigaards gate* nå går.

omkring 1100. Ikke mye å se på for det jevne publikum, men arkitektene er slått av den særlige byggeteknikken: Både disse to kirkene pluss den ute på Hovedøya er toskipet — en helt spesiell byggemåte, som gir anledning til interessante spekulasjoner om kirkenes opphavsmann og deres byggmestere: Det ser ut til at det er det samme byggmesterlaget som har vært på ferde alle tre stedene. Hvor kom de fra, og hvem fikk dem hit? Men det spørsmålet er det ikke vår sak å svare på her. Det får være nok å slå fast: Her, ved Clemenskirken, står vi ved Oslos første sognekirke, det første vidnesbyrdet om at nå er Oslo blitt by.

BISP NIKOLAS' BORG

I løpet av de hundre årene som fulgte på Hellig Olavs fall i 1030, tok den norske nasjonen form. Kongemakten ble fastere utbygd, de første byanleggene kom til. Og kirken ble organisert.

(Forts. neste side)

To timer middelalder

Det finnes mange måter å ødelegge fortidsminnesmerker på — en kan kjøre trafikkmaskiner over dem, eller en kan begrave dem i et tivoli. Det siste har vært på tale for Hovedøyas vedkommende. Men nå ser det ut til at vi skal få slippe det — foreløbig iallfall. Riktignok skal det bli «folkepark» der ute; men det blir nå understreket at det bare betyr at der skal ryddes opp og gjøres pent, floraen skal få stå i fred, og klosterruinene skal bringes til sin rett. Godt er det!

Ti mennesket lever ikke av tivoli alene. Der finnes også andre måter å tilbringe en frisdag på, som kanskje kan være vel så utbytterike — både for kropp og sinn. Og nettopp Hovedøya kan bevise dette. Det er hva flere forskjellige institusjoner har funnet ut, med henblikk på de kommende helger — 9. juni er det katolsk stevne der ute, men allerede Kristi Himmelfartsdag, 23. mai, innbys vi til «To timer middelalder», et arrangement ved Instituttet for Kristen Dramatikk (og Morgenposten). Da skal *Musica Sacra* fremføre hymner og sekvenser fra middelalderen, over påske- og pinsemotivet, og Oslo Kirkespillgruppe, under instruksjon av skuespilleren Rolf Sand, fremfører et kort middelalderspill (forøvrig det eldste kjente vi har): «Brudgommen». Spillet er bygd over lignelsen om de kloke jomfruer (og finnes utgitt i norsk oversettelse av Leif Sletsjøe, nylig omtalt her i «St. Olav»). Til slutt synges en norsk vesper. En post på programmet som selvfølgelig heller ikke mangler, er omvisning i abbediets ruiner, ved en av dets fremste kjennere, antikvar Bernt Lange. Denne omvisningen begynner kl. 16, og derpå går det slag i slag.

Arrangørene henviser forøvrig til annonser i avisene, og håper så bare på vakkert vær og stor tilslutning!

Alt siden Olav Kyrres tid satt det nok en biskop fast i Oslo. Men først på 1100-tallet ble det nødvendig for ham å skille lag med kongen og bygge ut sin egen administrasjon. Samtidig vokste byen. Det ble rimelig å bygge en *katedral*.

Det ble Sigurd Jorsalfar som skulle bringe dette i stand. Han reiste den første Hallvardskirken, som nå er en vesentlig del av Minneparken, og vi skal ikke stanse ved den her, siden den er det best kjente trekket i vårt bilde av det gamle Oslo. Men biskopen måtte også ha et sted å bo.

Når slo Oslo-bispen seg ned på det stedet der Oslo Ladegård nå står, rett i vest for katedralen? Det vet vi ikke. Det vi imidlertid sikkert vet, er at på begynnelsen av 1200-tallet var det her *bispeborgen* ble reist. Det var den noksom berømte — og sikkert for en stor del med urette beryktede — bisp *Nikolas* som anla den. Og her er nå gravingen i full gang. Det er alt funnet betydelige rester av kastellet, som gjør at en begynner å få et inntrykk av hvilket omfang borgen har hatt. Her kan vi ikke gjøre noe bedre enn å sitere hva Riksantikvaren selv nylig skrev i et åpent brev til bystyret:

«Under den nåværende Ladegården er det bevart praktfulle krysshvelvede rom. Hvelvene er i dag lave, men to meter under nåværende gulvnivå ligger middelalderens opprinnelige gulv. Disse rom er nå planlagt utgravet, og man vil da få tilbake middelalderrom av enestående verdi.»

OMKRING ET LOVFORSLAG

Den «Innstilling til lov om trossamfunn» som ble fremlagt i fjor høst, kalte på enkelte forbehold fra katolsk side. «St. Olav» behandlet den utførlig den gang, på lederplass og i to artikler av pater A. Raulin (nr. 20 og 21). H. H. Biskop Mangers har nå oversendt en offisiell betenkning, utarbeidet ved Legmannsrådet, til departementet.

Betenkningen kommer stort sett inn på de samme punkter som pater Raulin berørte i sine artikler. Lovforslaget har for det første en innstilling til *klosterløftene* som røber både faktisk uvitenhet og diskriminerende tendenser, idet den nye loven vil forby nordmenn under 21 år adgang selv til tidsbegrensede klosterløfter.

Et annet punkt er spørsmålet om offentlig støtte til de private skoler, der dissenterne av religiøse grunner finner det nødvendig å opprettholde slike. Her tar betenkningen sterkt avstand fra mindretallets forslag om bare å yde tilskudd til religionsundervisningen — et forslag som er jevngodt med ingen støtte til de private konfesjonsskolene. Eftersom slike skoler i litt større forhold betyr praktisk talt den eneste måten å få meddelt religionsundervisning på, betyr også dette forslaget en klar innskrenkning av religionsfriheten.

Betenkningen tar også opp barns religiøse status, og hevder bl. a. at foreldres avtale om eventuelle barns religiøse oppdragelse bør være rettslig bindende, i likhet med hva som er tilfelle i Danmark.

Pavens encyklika

«PACEM IN TERRIS» — kommer nå på norsk!

Se annonse annen omslagsside.

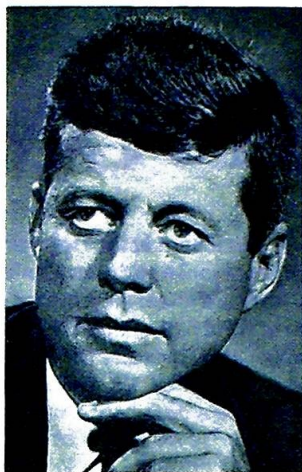
Og, betoner Riksantikvaren videre, dette er bare østfløyen av borgen; ved gravning i haven er det kommet for dagen rester av de øvrige fløyene. Bisperesidensen var et veritabelt kastell lagt i firkant og beregnet på å forsvares; det var urolige tider da Nikolas Arneson satt som biskop i Oslo by.

Rom fra den gamle bispeborgen, i Oslo Ladegårds kjeller. Først når det nåværende gulvet fjernes, kommer rommet til sin fulle rett.

HVA DE SA OM

«FRED PÅ JORDEN»

Som vi nevnte sist, er pavens encyklika «Pacem in terris» («Fred på jorden») blitt ivrig kommentert verden over, av katolikker, protestanter, sosialister og kommunister. Samtlige er interessert i å konstatere hvordan de finner igjen sitt eget, noe av det som er dem kjærest, i pavens ord. En talsmann for Europarådet kaller encyklikaen for «et av de store fribrev i historien.» Men ellers skal vi gi ordet til verdens tre ledende statsmenn:

MR. KENNEDY:

«Jeg har nå oppmerksomt studert den bemerkelsesverdige encyklikaen *Pacem in terris*. Ved sin gjennomtrengende analyse av samtidens store problemer, den sosiale velferd og samfunnets beste, nedrustningen, den internasjonale orden og freden, viser dette dokumentet klart at det på basis av en av de store religioner og dens tradisjoner er mulig å gi råd om de offentlige saker av verdi for alle menn og kvinner av god vilje.

I egenskap av katolikk er jeg stolt av den, og i egenskap av amerikaner har jeg hatt ting å lære av den. Det beviser bare styrken i dette budskapet som er i nær overensstemmelse med hva andre religiøse personligheter sier, tenker og håper — f. eks. Verdenskirkerådets senere uttalelser — og forøvrig også med tankene til andre fremstående borgere uten religiøs overbevisning.

Vi er i ferd med å lære å snakke fremskrittets og fredens språk ut over våre sekteriske gjerder.»

Og her skal da altså den nye trafikkmaskinen gå. Tunnellen som skal graves, vil ødelegge vesentlige partier av borgen; og broen som skal føres rett forbi Ladegårdens vinduer, vil for uoverskuelige tider fremover gjøre Ladegården lite egnet til det kommunen nå hadde tenkt seg: et velhus for strøket, men også et museum, et samlende midtpunkt for hele det gamle Oslo.

FRA DOMINIKANERKLOSTRET TIL BORGERNES BY

Et siste trekk skal føyes til bybildet. Det er Olavskirken med dominikanerklostret. Dominikanerne kom til byen omtrent på den tiden bisp Nikolas trakk sitt siste sukk; de fikk anvist tomt kloss i Hallvardskirken og kannikgårdene, og her reiste de så sitt beskjedne kloster i rød tegl. Mange har de neppe vært noen gang; et dokument fra 1400-tallet bærer hele kommunitetens signaturer

KRUSJTSJOV:

I et intervju med Milano-avisen *Il Giorno* 22. april understreket Krusjtsjov at man måtte «støtte alle anstrengelser for å bevare freden». I denne forbindelse sa han:

«Hva dette angår, kan vi ikke annet enn å merke oss pave Johannes XXIII's innstilling. Mange bemerker i dag at pave Johannes XXIII, i motsetning til visse av hans forgjengere, har en realistisk innstilling til en rekke av vår tids brennende spørsmål, og først og fremst til fredens og nedrustningens problem. Vi gir vårt bifall til pavens stillingtagen til gunst for freden.

I sin siste encyklika har paven uttalt seg for stans i kapprustningene, forbud mot atomvåpen, opphør av forsøk med disse våpen, en nedrustning gjennomført under effektiv internasjonal kontroll, landenes fredelige sameksistens, likhet mellom alle folk og nasjoner, eliminasjon av krigshysteriet.

Man kan ikke unngå å se at denne innstillingen er grunnnet på en reell forståelse av den fare som krigen betyr... Vi kommunister godtar ingen religiøse idéer. Men samtidig mener vi at for å bevare freden må alle krefter forene seg.»

U THANT:

«Det er dypt beveget og med stor tilfredshet jeg har lest pavens encyklika. Hans Hellighet pave Johannes XXIII appellerer til mennesket om å bruke sine kunnskaper ikke til døden, men til å fremme livet og menneskets verdighet i et forståelsens fellesskap.

Encyklikaen gjør seg spesielt til talsmann for at De Forenede Nasjoner må bli styrket, og viser derigjennom hen på det faktum at freden er et internasjonalt ansvar. Samtidig oppfordrer encyklikaen til presise forholdsregler, slike som reduksjon av våpenforrådene, et forbud mot atomvåpen og en generell avtale om en gradvis nedrustning og en effektiv kontrollmetode. Dette er først og fremst stormaktene ansvar.

Encyklikaens ord er tydelig i samsvar med De Forenede Nasjoners idéer og mål, og den utgjør en sunn påminnelse, når en tenker på at menneskehetens skjebne fremdeles er i ustabil likevekt overfor atomutslettelsens mulighet. Den vil bety et ytterst betydningsfullt bidrag til de anstrengelser som gjøres av folk som er overbevist om at menneskeheten har visdom nok til å trygge sitt fortsatte liv på jorden.»

—tolv mann. Klosters best bevarte rom ligger under den nåværende Oslo bispegård, her finnes sakristi og kapittel-sal. I de senere årene er mesteparten av resten gravd ut, og om ikke alt for lenge skal det siste, nordvestre hjørnet også til pers. Det er kjøkkenfløyen vi her har å gjøre med. Helt i vest, ved inngangen, lå talestuene; her kom Olav Audunsson, skal vi tro Sigrid Undset!

Og så, ute i gaten, spor etter skomakerbodene. Og dermed er vi fremme ved den ikke minst interessante siden ved det gamle Oslo, men også den vi vet minst om: borgernes by. Skal trafikkmaskinen virkelig føres videre, vet vi imidlertid at arkeologene betinger seg én ting: Rett til å gå gjennom området under de revne husene med finkam. Da kan litt av hvert komme for dagen, til komplettering av dette gamle Oslo, som nå tar form — men som det nye Oslo visst ikke vil kjennes ved.

Det annet Vatikankonsil:

LØST OG FAST OMKRING

Konsilet fortsetter. Det er ikke stort nytt om kirke-møtets arbeid «St. Olav» har kunnet bringe de siste månedene; der deler vi skjebne med hele den kirkelige presse verden over. Imidlertid, ett er visst: Konsilet fortsetter, konsilet arbeider, i form av sine nedsatte kommisjoner. De sytti «schemata» — utkast til dekretter — som forelå ved konsilets begynnelse har nå fått sitt antall betydelig redusert, det er én ting. En rekke av utkastene

er samarbeidet og ikke minst omarbeidet. Den koordinasjonskomitéen av seks kardinaler som paven utnevnte til å sørge for at dette arbeidet ble skikkelig gjort, har holdt flere serier av møter. I løpet av mai skulle hele stoffet være sendt ut til biskopene i omarbeidet stand, slik at de kan komme med sine bemerkninger og i det hele tatt møte vel rustet frem til annen sesjon.

Den blandede kommisjon i arbeid

En spesiell interesse har vært knyttet til det berømte prosjekt «Om Åpenbaringsens kilder», som satte det store skille i forhandlingene under første sesjon, da paven måtte nedsette en ny, blandet kommisjon til å utarbeide et nytt utkast. Prosjektet inneholdt en definisjon av hva vi mener med den kristne åpenbaring, hvordan Skrift og Tradisjon forholder seg til hverandre, hvordan Bibelens inspirasjon egentlig er å forstå. Kardinal Ottaviani, som var ansvarlig for prosjektet, måtte dele forsetet i kommisjonen med kardinal Bea. Dermed er de to blitt legemliggjørelsen av de to hovedtendenser ved konsilet, den konservative og den liberale.

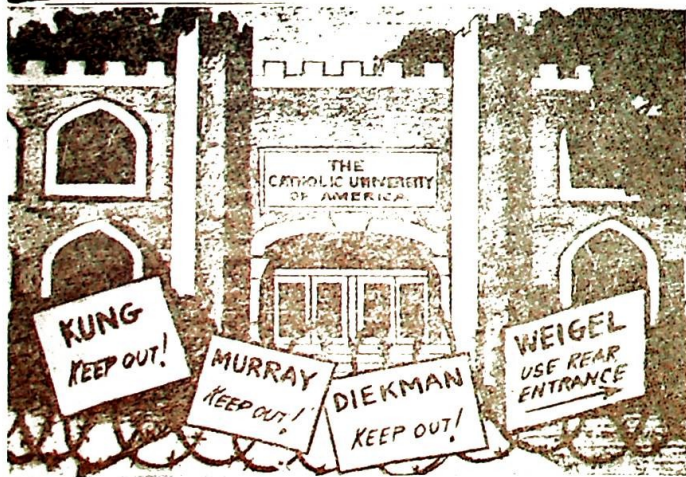
Samarbeidet under revisjonen skal ha gått temmelig smertefritt, og det ser ut til å ha lyktes de to retninger å finne frem til formuleringer som kan tilfredsstille begge parter. De ikke-katolske observatører, som var forferdet

over det første utkastets innhold, ser også nå ut til å være vel fornøyd. Bare på ett punkt kunne ikke de to bli enige, nemlig når det gjaldt Skriftens forhold til Tradisjonen.

Kardinal Beas fløy mente utvilsomt at det ville være en fordel å få klart fastslått at Guds Åpenbaring er *en*, også i sitt uttrykk: Det er Det Nye Testaments verden som må være normgivende til enhver tid; tradisjonen kan ikke annet enn eksplisitere hva som allerede ligger gitt i kim her, den kan ikke være en selvstendig størrelse ved siden av Bibelen. Kardinal Ottaviani har imidlertid holdt på sine «to kilder»; og dermed har man måttet «bli enige om å være uenige», holde seg til status quo, og ikke gå ut over hva Tridentinerkonsilet har uttalt i denne sak. Så får spørsmålet modnes etterhvert. Karakteristisk er det imidlertid at prosjektet ikke lenger heter «Om Åpenbaringsens kilder», men «Om Guds Åpenbaring».

Konsilet - en utfordring til Amerika

Mens kommisjonen på denne måten gjør sitt arbeid, er det også et annet arbeid som fortsetter. Teologer av de respektive tendenser fortsetter, hver på sin kant, å informere videre kretser om hva som er foregått, og hva som står på spill. Undertiden kan konfrontasjonene bli ganske heftige, det har man nylig fått se et eksempel på i USA.

Fire av USA's og Europas beste teologer fant ikke nåde hos ledelsen av The Catholic University of America. Slik oppfattet den amerikanske katolske pressen situasjonen.

Studentene ved The Catholic University of America i Washington hadde anmodet om å få gjesteforelesninger av den sveitsiske professor Kung pluss tre av av USA's mest kjente teologer: jesuittene Weigel (økumeniker) og Murray (samfunnsspørsmål), og benediktineren Diekmann (liturgi). Rektor for universitetet sa blankt nei: De fire angjeldende var kjent som kontroversielle teologer, og han ville ikke at spørsmål som konsilet ennå ikke hadde tatt avgjørende stilling til, skulle få belyses fra den ene av partene!

En storm av protester reiste seg fra hele det katolske Amerika. The Catholic University of America står under samtlige amerikanske biskopers beskyttelse og har altså helt særlige forpliktelser i retning av vitenskapelig åpenhet og integritet. Dette var den katolske pressen ikke sen om å peke på. Det ble åpen skandale, «en av de tristeste sider i den intellektuelle katolisismes historie i Amerika», skrev en avis. Kardinalerkebiskop Ritter erklærte at han var «bedrøvet og indignert».

Hva saken endte med? Kort etter kom kardinal Bea til USA. Han ble invitert til å holde en forelesning. Emne: «Akademisk forskning og økumenisme.»

I virkeligheten er det en dyptgående strømendring å spore i amerikansk katolisisme. En helt ny generasjon av bevisste og opplyste legfolk har trådt frem. Samtidig

KIRKEMØTET

holder moderne europeisk teologi for alvor sitt inntog i Statene. Dette er en del av forklaringen på den helt nye interesse for økumenisk samarbeid blant amerikanske katolikker. Kardinal Bea ble feiret stort og kunne holde en serie forelesninger for de mest fremstående blandede auditorier, blant annet deltok han i en fire dagers teologisk samtale ved Harvard, sammen med 150 katolske og protestantiske teologer. Harvards representant dr. Pusey sa det slik: «Vi trodde det ville gå kanskje hundre år før vi nådde frem til noe slikt som dette.

Samtidig med kardinal Bea kom også konsilets teologiske vidunderbarn, Tübingen-professoren Hans Küng, på forelesningsturné til Statene. Küng er en av dem som kraftigst har sagt sin mening om hva konsilet burde være, og hva det rett forstått kunne bety for protestantene; hans bok «Konsil og gjenforening» gjorde furore året før. I desember ble han av paven utnevnt til offisiell konsilteolog. Küngs forelesningsturné artet seg som det rene triumftog; tusener på tusener av studenter ga ham «stående ovasjoner» (*Time*), i Chicago hadde han et audi-

Den sveitsiske teologen Hans Küng er bare 35 år gammel. Alt for syv år siden offentliggjorde han en avhandling som plasserte ham blant de fremste. Idag er han en av «reformkatolisismens» mest markante skikkelser.

torium på 5000. Særlig betonet han den rolle friheten burde spille i Kirken og pekte på en rekke endringer han ikke minst ønsket i det Hellige Offisiums praksis. Index ønsket han avskaffet, og også andre sider av det Hellige Offisiums virke fikk stå for en støyt. Religiøs frihet i land som Spania gjorde han seg også til talsmann for.

Men på alle disse punkter torde han avvike ikke så lite fra en kardinal Ottavianis oppfatning.

En samtale med kardinal Ottaviani

Kardinal Ottaviani er blitt hengt ut i store deler av pressen som en slags fanatisk «mørkemann». Og at han ikke deler pave Johannes' synspunkter på Kirkens forhold til den moderne verden, er sikkert. Han kan ikke se hvordan troens integritet kan forsvares med de metoder som det liberale flertall på konsilet gjør seg til talsmann for; og han hører sikkert til de kretser av den italienske geistlighet som ikke ser med blide øyne på pavens «åpning til venstre» også på det politiske plan. Vi sakser et intervju som Bayerns radio hadde med ham for en tid tilbake, for å presentere hans egne synspunkter.

Intervjuer: Deres Eminense, som sekretær for det Hellige Offisium står De i spissen for praktisk talt den katolske kirkes viktigste departement. Offentligheten har ofte bare en meget uklar forestilling om det Hellige Offisiums oppgave. Ikke sjelden står det for den som noe dystert, noe rett og slett truende, en i en bestemt nedsettende betydning middelaldersk innretning. Hvordan ser Deres Eminense selv på denne oppgaven, som den Hellige Far har betrodd Dem?

Kard. Ottaviani: Det er riktig hva De sier: Offentligheten er dårlig informert. Kanskje fordi mange fremdeles forveksler den gamle inkvisisjonsdomstol med Det Hellige Offisium. Dets oppgave er, med den Hellige Far selv som prefekt, å bevare troen og moralen ren og uforfalsket, slik at de troende kan forbli tro mot Evangeliet og Tradisjonens grunnsetninger. Som De ser, dreier det seg om en fornem og viktig oppgave. De kristne skulle være dem takknemlige som tjener denne oppgaven.

Intervjuer: Deres Eminense gjelder for tiden i den offentlige opinion for å være talsmann for en uttalt konservativ gruppe blant konsilfedrene. Man tilskriver Dem særlig en kanskje altfor stor stahet, en viss motstand mot den nyere teologiske vitenskaps resultater. Denne tendensen skal særlig ha fremgått ved forhandlingene

over konsilets prosjekt «Om Åpenbaringsens kilder». Hva ser Deres Eminense selv som Deres grunninnstilling i dette spørsmålet?

Kardinalen: Min personlige mening er meningen til en mann som av sitt embede er forpliktet til å verge troens renhet, men samtidig må gi full frihet til fremskrittet, som er nødvendig for bedre å belyse, fordype og fremstille den katolske lære. Man får ikke glemme at ikke alt som er nytt, dermed også straks er sant og godt. Faktisk gis det på det teologiske område meninger som man iallfall kan diskutere — om de da ikke simpelthen er gale. Her har man en gjennom positiv oppgave, nemlig den å beskytte den Hellige Skrift og Tradisjonen, slik at ikke troens sannheter blir satt i skyggen under påskudd av fremskritt.

Intervjuer: Eminense, et av konsilets temaer skal være en styrkelse av biskopenes stilling og embede. En styrkelse på den ene side kan naturligvis under visse omstendigheter føre til en svekkelse på den annen, altså når det gjelder den romerske sentralmyndighet, kurien. Hvordan bedømmer Deres Eminense denne tendens?

Kardinalen: Den romerske kurie er det organ som paven betjener seg av når han styrer Kirken. Forholdet må vurderes ut fra forholdet mellom paven og biskopene. Dette forholdet er fastslått av evangeliet, i den katolske lære og av gjeldende rett. Kurien utfører hva paven befaler. Min lange erfaring har lært meg at biskopene på sin side har en stor hjelp i kurien.

Intervjuer: Et siste spørsmål: Hvilke ønsker og hvilke håp har Deres Eminense til konsilet?

Kardinalen: Dette er et delikat spørsmål, siden en biskops ønske i dette tilfelle teller lite ved siden av pavens vilje. Mitt oppriktige ønske er at konsilet bringer den frukt som paven venter av det, og at det fortsetter slik han ønsker det.»

(Forts. neste side)

I Sibirs fangeleirer

Et møte med erkebiskop Slipyj

Av dr. Franz Grobauer

Budskapet om erkebiskop Slipyjs frigivelse har vakt gjenklang over hele Europa. Det har også vakt så mange slags minner. En østerriker, som selv var dømt til ti års straffearbeid i Sibir, dr. Franz Grobauer, var blant dem som møtte erkebiskopen under deres respektive vandring fra den ene sibirske fangeleir til den annen. Fra denne tiden har han nylig gitt noen spredte glimt i Wiener-avisen «Neues Österreich», og et utdrag av dem er det vi gjengir her.

Det kom et kraftig rykk, og litt etter litt stanset toget. Opphissede rop, hastige fottrin. Utenfor var det en eller annen som skrek en ordre, og den tunge døren foran åpningen til kuvognen gled til side. En gjeng soldater trengte seg inn og tvang oss med hevede pistoler ut i den iskolde vinternatten.

Det ble en hård tur tvers over de snedekte markene. Stadig var det en eller annen av de radmagre skikkelsene som holdt på å synke om i sneen. Selv slet jeg meg fremover med bare halmsko på føttene. Noen få meter unna meg falt en mann over ende, og straks var det en vakt ved siden av ham som prøvde å sette nytt mot i ham ved hjelp av geværkolben. Mannen ved siden av meg forsøkte å reise seg, men bare for å falle sammen på ny. Jeg strevde meg over til ham, tok armen hans uten et ord og slepte sakene hans etter meg med den frie armen min. En stund etter fikk vi ordre om å gjøre holdt foran en liten hytte, mens det ble bestemt hvem av oss som skulle

videre inn i leiren og hvem som foreløbig skulle på sykestuen.

Jeg fikk tid til å se nærmere på mannen og snakke med ham. Jeg forsto snart av hans tale og utseende at han var prest, og etter en stund innrømmet han at han var erkebiskop Slipyj, metropolitten av Lvov. Da plutselig ble døren slengt opp, og to unge menn trådte inn. De så seg grundig rundt i rommet, og til sist falt deres blikk på erkebiskopen, der han satt på sin vadsekk. De skyndte seg over mot ham, og før noen av oss skjønnte hva som var foregått, var de vekk igjen, med erkebiskopens bagasje — og han selv lå på gulvet, blødende fra nese og munn.

Da våre navn omsider ble ropt opp, viste det seg at både erkebiskopen og jeg for øyeblikket skulle få komme på sykestuen, — noe vi lykkønsket oss selv med, for det var sent i november og allerede minus førti grader. Men da vi åpnet døren til sykestuen, var det et underlig syn som møtte oss. Splitter nakne, og redusert til bare skinn og ben, vandret beboerne omkring i den lange bygningen. Vi sto fremdeles fjetret av denne usedvanlige scenen da en duknakket skikkelse, innhyllet i ulltepper, kom bort til erkebiskopen og omfavnet ham. Det viste seg å være Nikolai Alekseievitsj Cernetzky fra Galicza, og i likhet med Slipyj selv biskop i den unerte ukrainske kirke.

Nå fikk vi forklaringen på hva denne merkelige nudistparaden betydde. Sykestuen var sterkt overbefolket, og det var mangel på alt, spesielt på ulltepper og madrasser, slik at en måtte sove i skift. Mens noen lå på madrassene, satt eller vandret resten omkring på gulvet. Og på fredagen, den ukedagen vi var kommet på — ble alle klær

Sytten nye prosjekter

Kardinal Ottaviani: «At konsilet bringer den frukt paven venter av det.»

«**A**t konsilet bringer den frukt paven venter av det.» En av kardinal Ottavianis store egenskaper er hans hundre prosents redelighet, og man kan stole på at han mener det han sier. Noen vil forbauses over denne store redebønhet til å abdisere så fullstendig overfor pavens person; de fleste biskoper nøler ikke med å uttale sine personlige forhåpninger angående konsilet. Men her forråder nettopp kardinalen sin oppfatning av et annet viktig problem som sannsynligvis blir et hovedemne i debatten til høsten: Forholdet mellom paven og biskopene, og bispedømmenes indre styre. Ottaviani ser ikke på biskopene som noe annet enn pavens talerør og tjener. Flertallet av biskopene hevder imidlertid en ganske annen selvstendig stilling overfor paven, idet de peker på at de som apostlenes efterfølgere er *Kristi* representanter, ikke pavens.

Disse to prosjektene: Om paven og biskopene — om bispedømmenes styre — kommer da som nr. 2 og 4 av de nye schemata, mens prosjektet om Åpenbaringen er nr. 1. «Hva er Kirken?» er kort og godt spørsmålet

samlet inn for å vaskes. Først dagen etter ble nye klær utlevert: En sportsjakke og en shorts!

En ukrainsk lege, naturligvis en medfange, anbragte Slipyj, og på hans bønn også meg, i biskopens seng. Der sov vi tre sammen de kommende månedene: jeg i midten, metropolitten til venstre og biskopen til høyre.

Begge biskopene, såvel som alle de ukrainske prestene jeg møtte under mine opphold i leirene, var blitt dømt til straffarbeid for «agitasjon» mot Sovjet-regimet. Jeg husker spesielt en av disse prestene, en alminnelig landsbyprest fra Karpat-Ukraina. Leiren lå stille; det var fri-søndag. Fangene var samlet til appell på gårdsplassen, da plutselig denne mannen trådte frem foran rekkene, trakk et hjemmelaget trekors frem fra frakken sin og ropte ut den gamle russiske påskehilsenen: «Kristus er oppstanden! Ja, han er sannelig oppstanden!» Han alene av fangene var klar over at det var påskedag. Men knapt hadde han rukket på denne måten å forkynne Kristi oppstandelse, før leirvaktene kastet seg over den vesle tapre skikkelsen, sparket og slo og dro ham ned i straffecellen.

Jeg minnes mange interessante samtaler oss tre imellom. Erkebiskop Slipyj hadde en klar tanke. Undertiden talte han om sine studentdager i Innsbruck, hvor han med takknemlighet mintes sine forskjellige lærere, og han talte varmt om Østerrike. Men aldri fornektet han sin kjærlighet til sitt ukrainske hjemland og sine landsmenn. Deres lidelser hvilte tungt på denne kirkefyrste som selv hadde måttet gjennomgå så meget. Utrettelig planla han forholdsregler som kunne lette deres stilling, og diskuterte dem ivrig med sin biskop. Den sistnevnte var en meget intelligent mann. Han hadde studert i Roma under den første verdenskrig, hadde en stor kjærlighet til Østerrike og hadde ofte vært i Wien.

De russiske kommunistene fryktet metropolitten tilogmed i hans fangenskap og hørte aldri opp med å spionere på ham. Selv i sykestuen var det noen tvilsomme individer som GPU hadde plasert der for å få visse av beboerne til å snakke og høre etter hva de sa. Men her skapte vi store vanskeligheter for dem, for disse karene kunne vi sikkert regne med ikke skjønne latin, mens prestene og jeg gjorde det. Hver gang en av spionene var i nærheten, var det ikke noe annet enn Ciceros tunge som ble talt. Noen av dem prøvde seg da med å anstille seg

fromme, og fikk stor suksess med biskopen, som var en elskverdig mann og lett å komme i kontakt med. Han var dertil altfor godtroende, ga kjeltringene sin velsignelse, velsignet deres hjemmelagde rosenkranser og oppdaget aldri at de stjal fra ham. En av roverne la merke til at erkebiskopen bar et gullkors under skjorten. Det varte ikke lenge før et omhyggelig planlagt angrep på ham ble satt i verk — og dermed hadde han det ikke lenger.

Erkebiskopen hadde hele tiden en temperatur langt over normal, og en dag han følte seg særlig svak, ba han meg hente en pakke som var kommet til ham. Mens jeg gikk nedover korridoren, ble det plutselig kastet en sekk over hodet mitt, og noen rev pakken ut av hendene mine. Timer senere fant vi den lille tøyposen liggende i sneen utenfor hytten. Den inneholdt nå bare noe fettete papir og et og annet havregryn og bokhvete-korn — og så en liten papirpose.

Tyven må ha oversett denne lille papirposen, den lå helt på bunnen og inneholdt tørre druer. For Slipyj var dette en dyrebar skatt. Han la noen av dem i et glass vann og satte det omhyggelig og ubemerket under sengen. Neste dag tok han det frem igjen — og dermed hadde han vin til den messen han nå kunne feire, i all hemmelighet.

SKOLE - RETRETT - VALFART

★ *Ungdommens sommerskoler:* Brosjyrene for sommerens skoler er nå sendt ut. Alle har kanskje ikke fått — men er allikevel interessert i å delta. Da kan de få nærmere opplysninger ved å skrive til *Aimee Wedset, Wilb. Færdens vei 2, Oslo.*

★ *Retrett i august:* En retrett blir avholdt på Sjøstrand Bad, Asker ved Oslo fra onsdag 21. til søndag 25. august. Ankomst 21. om etterm., avreise 25. om aftenen. Retrettleder: Pater *Hertman*, Bergen. Begrenset deltagerantall. Gebyr kr. 100.— :alt inkl. Skriftlig påmelding innen 10. juni med forskuddsgebyr kr. 20.— sendes *Fransiskushjelpen*, Urtegt. 29, Oslo.

★ *De sykes valfart til Lourdes:* «De syges katolske Forbund» hvis valfart til Lourdes i september vi omtalte i nr. 6, gjør oppmerksom på at prisen er blitt lavere enn beregnet: Kr. 700,— for syke og kr. 775,— for friske, som må bo på hotell.

de stiller, og svaret på det blir avgjørende for hele den videre debatt: Om økumenismen (nr. 5), om legmanns-apostolatet (nr. 8), om de orientalske kirkesamfunn (nr. 9), om misjonene (nr. 15). Her blir grunnlaget lagt for Kirkens aksjon i årtiene fremover, og det er liten tvil om at det nye schema kommer til å fremheve Kirken som en hierarkisk organisme, der de enkelte trin, de enkelte sellers eller lemmers rolle kommer til å bli klarere fremhevnet enn tidligere: biskopenes og legfolkets rolle må på en eller annen måte komme tydeligere frem enn før. Samtidig vil en definisjon av Kirken som går ut fra *dåpen* kanskje bedre kunne klargjøre katolikkenes forhold til anderledes troende rent konkret.

Det tidligere prosjekt «Om Kirken» rommet et eget lite kapittel om jomfru Maria; det er nå tatt ut derfra og utgjør et eget prosjekt. En del konsilfedre, som er litt skremt av all talen om økumenisk forbrødring, kommer nok her til å ønske å slå fast at Maria er og blir umistelig for den katolske tro. — Og hva gjenstår så?

To prosjekter ble gjennomgått i høst: Liturgien, som faktisk bare gjenstår å vedta, og dekretet om massemediene, som skulle omarbeides. Dernest vil konsilet behandle presteskapets og de religiøse ordners stilling, sjelesorgen og ekteskapet. Et viktig punkt blir kapitlet om presteutdannelsen — den er moden for en revisjon.

Ett prosjekt som man nå regner med sikkert kommer med, er helt nytt, nemlig nr. 17: *Om prinsipper og konkrete innsatsmuligheter for Kirken på det samfunns-messige område.* Pave Johannes har for såvidt allerede foregrepet det med sin siste encyklika; men konsilet er et selvstendig organ og kan meget vel ønske å detaljere en del punkter hvor paven har uttalt seg mer generelt. Private utkast med stillingtagen til krigens problem sirkulerer blant konsilfedrene, og erkebiskop *Roberts*, tidligere av Bombay, er den ivrigste talsmann for en absolutt fordømmelse av atomvåpnene. Og hvorom allting er: Pavens encyklika betyr uten tvil en ny, mektig oppmuntring til den retning konsilet allerede har valgt som sin.

BLIKK på TIDEN

UTEN SILKEHANSKER

■ Nede i Kjørkelvik sitter Aksel Sandemose, den dansk-norske proletarforfatteren som med alderen og prøvelsene virkelig er blitt noe av en vismann. Hans betraktninger i billedbladet «Aktuell», ungdomsminner og ferske refleksjoner hulter til bulter, er ofte god lesning. Det som er «viktig» i Oslo er ikke alltid så viktig i Kjørkelvik — og ofte er det den sistnevnte flekken på kartet som har rett. Sandemose har dessuten åpenbart sunnere instinkter enn mange andre. Blant annet har han gjennomskuet atskillig av det «nyhetsstoffet» som en god del av pressen fører oss med («Aktuell» 27. april), og går løs på det med bare nevene — uten silkehansker:

«Hvorfor oppsøker ikke dere journalister den evigt gylnende ungdom — istedenfor, som det er skjedd nu sist på vinteren, å presse sitronen til det ytterste og perverse i anledning en avspurt ungdom som voldtok og drepte en liten pike. Det er noe aldeles håpløst sjofelt i det, som en kan sitte og ruge over, og vanskelig kan gjøre seg kvitt. Ikke minst når de samme aviser forsøker seg med et ynkerdig forsvar for det de gjør. De har ikke noe forsvar for å grise seg selv ned som de har gjort, og en kan fristes til å rykke ut til forsvar for den forvilledede unge mannen som ødela livet sitt på bedriften og ikke hører hjemme i fengsel, men selvsagt på et asyl. Straks etter frigjøringen i 1945 fant det sted et meningsløst mord i Oslo. Avisene meddelte det med noen få linjer og lot det bli med det. Det gav et håp om større renslighet i pressen og en tenkte at de fem svarte årene hadde lært også smusspressen litt om anstendig oppførsel, men aldri har spekulantpressen vært så langt nede i Norge som i året 1963. Eftersom et slikt orgie av svineri aldri har vært hensikten med offentlighet i rettspleien, tør man håpe at rettens formann forbyr referat når den her omtalte saken kommer opp. Vi har fått for mye. Den måten rettssalen blir stormet når det gjelder seksuelle forgåelser taler sitt uhyggelige språk om tilhørerne og visse referenters tjenstvillighet. Og en kan nok få lov å spørre: Hva er meningen med å erstatte nyhetstjenesten i uke etter uke med formodninger om et sykt menneskes meritter. Det tjener ikke noe som helst anstendig formål.

DANSKE HERESIER

■ Universitetslektor Erling Nielsen, nok en dansk litterat, som gjennom sin fine innsats i Norge siden siste krig da visst har gjort seg fortjent til både Olavs- og Dannebrogorden, er nylig blitt intervjuet av «Aftenposten»s Gunvor Gjessing (27. april). Og så åpenhjertig og hjemmevant er denne kjøbenhavnske kulturformidleren blitt hos oss, at han uten å blunke tramper rett inn i vår sørgelige skolepolitikks kompleksfylte irrganger, og friskt uttaler de mest sjokkerende (og ugjen-drivelige!) heresier:

«Politikernes likegyldighet overfor de upraktiske, kunstneriske fag er et uhyggelig tegn. Motstanden innenfor Arbeiderpartiet er karakteristisk for hele situasjonen og kan bli farlig. De grundtvigske friskoler, som la stor vekt på det levende ord, har bidratt til å skape et aktivt kulturmiljø i Danmark og gjøre de unge til levende mennesker, ikke bare til effektive sam-

funnsborgere. Jeg tror friskolene kunne bli en meget livgivende impuls også i Norge. Naturligvis må oppdragelsen for en stor del ta sikte på å tilpasse barna til samfunnet. Men hvis man mener at det moderne samfunn kan kvele viktige impulser, må man sørge for å gi de unge motstandskraft mot uheldige påvirkninger. Og friskolene kan være en god vaksine mot en så farlig smittekilde som effektivitetsjageriet. Den offisielle skole må innstille seg på at det ikke bare er assimilasjon, men også motstand det kommer an på hvis man ikke vil skape en robotslekt. Men overalt er det en tendens til først å drive nivellering, siden å klage over at originalene forsvinner.»

En røst i ørkenen?

TROENS SPRANG

■ Det er Kierkegaard-jubileum i år, og aviser og tidskrifter avviker for tiden de mer eller mindre obligate minneartikler om den geniale kristne tenkeren. Noen av produktene, og det ikke de minst velskrevne, ville visst ha avtvunget den feirede filosof et beskt smil, preget som de er av ufrivillig ironi. Igjen opplever en nettopp over den kristne avgjorthetens og det evangeliske alvorets forfatter fremfor noen, at hans beundrere på «radikalt» hold frimodig parterer ham, til forsiktig bruk i sin egen nøysomme husholdning. På det hold er en aldri nådd lenger enn til Kierkegaards fryktinngydende kritikk av den borgerliggjorte kirke og dens embetstyngede klerus. Kritikken utgangspunkt og legitimasjon: Troens lidenskap og sansen for det hellige og absolutte i kristendommen, synes de ofte å ha mindre sans for. Også åndslivet har sine likhetspunkter med et sirkus: Der er de store, livsfarlige svev, høyt over manesjen, i åndeløs stillhet og konsentrasjon. Etterpå kan klovnene imitere nummeret, trygt tumlende nede i sagflisen. Det første betar oss. Det siste ler vi av.

SURT EPLE

■ Vestlands-pietismens kampglade organ, Bergens-avisen «Dagen», hvis redaktør Arthur Berg sjelden pakker sine meninger inn i silkepapir, har nylig måttet bite i et nokså surt eple. Både på statskirke- og dissenterhold har en vært valen og trehendt når det gjaldt å gripe friskoletanken: Statskirken fortrøster seg vel blåøyet på en kristen formålsparagraf for de norske skoler som stadig tøyes lenger inn i den pregløse nøytralitet; dissenterne ser for sin del ofte ikke lenger enn til sitt kortsynte krav om selv å få adgang til å undervise i religion på statsskolens grunn. I virkeligheten tyder all felles-europeisk erfaring på at friskole-retten før eller siden vil melde seg som en livssak for alle kristne her i landet.

«Dagen» har visst forutatt dette, og fester seg ved de merknader til forslaget om ny norsk religionsfrihetslov som foreligger fra katolsk hold:

«Vi torer påstå at vi ikkje er katolske i hovudet. Men vi er samd med katolikkane i det dei skriv om statsstøtte til konfeksjonsskulane. Det høyrer ingen stad heime at framlegget til lov om trossamfunn vil avgrensa slikt statsstøtte til å gjelda berre for religionstimane.

Det er eit illiberal framlegg. Og det er merkverdig at den katolske kyrkja i landet skal vera meir liberal i eit slikt spørsmål enn dei andre frikyrkjene våre. Vi er ikkje vande til å tenkja at det er soleis. Det ser ut til at vi lyt venja oss til det likevel.

Straks lovframlegget var kjent, kritiserte vi det akkurat på det punktet. Til dessar har den kritikken mot framlegget vunne lite atterklang. Og vi har ikkje sett kritikk mot framlegget frå noko av frikyrkjene. Ikkje før den katolske biskopen no tek bladet frå munnen.

Den katolske kyrkja har ikkje hatt ord på seg for å vera serleg liberal. Sant å seia har ho vore illgjeten fordi ho har vore illiberal. Vi nordmenn derimot har vore liberale. Og vi har gjeve oss sjølve mange lovord av den grunn. Men det torer vel henda vi har vorte flinkare til å prisa liberaliteten enn til å praktisere han.»

■ En av de mest innflytelsesrike prelater på Vatikan-konsilet, den belgiske primas, kardinal *Suenens* har nylig utgitt en bok om ordenssøstrene, der han blant annet skriver:

«Alt som minner om omgangstonen i gamle dager, de kunstige reglene for hoffseremoniellet eller det som et visst borgerlig miljø oppfattet som «god tone», eller de mer pompøse og underdanige uttrykk for respekt — alt dette tilhører fortiden. Våre dagers mennesker søker oppriktigheten, effektiviteten, den usminkede tiltale, nøyaktigheten og det nøkterne sinnelag. De ønsker en fremgangsmåte som er enkel og fjern fra alle utbroderinger og overflødige talemåter. Kort sagt: En gjenoppdager i dag det egentlige forhold fra menneske til menneske.»

Selvsamme bok er forsynt med et forord, der en av Vatikanets høyere embetsmenn gir den sin anbefaling. Hans brev slutter med en formel som ikke nettopp forenkles ved å bli oversatt til et så velsignet ukunstlet sprog som vårt eget norske:

«Verdiges å finne behag, aller mest fremragende Herre, i mitt uttrykk for den følelse av ærefrykt med hvilken jeg kysser Deres sakrale purpur, og tillater meg å forsikre at jeg er Deres Høyærværdigste Eminenses meget ydmyke, meget hengivne og meget lydige tjener i Vår Herre, N. N.»

Den hellige Paulus avsluttet, som enhver kan lese i Nytestamentet, sine brever i en noe enklere og mer direkte stil. Kirkens funksjonærer taper visst ikke noe på i all frimodighet å finne tilbake til den!
Frater Candidus.

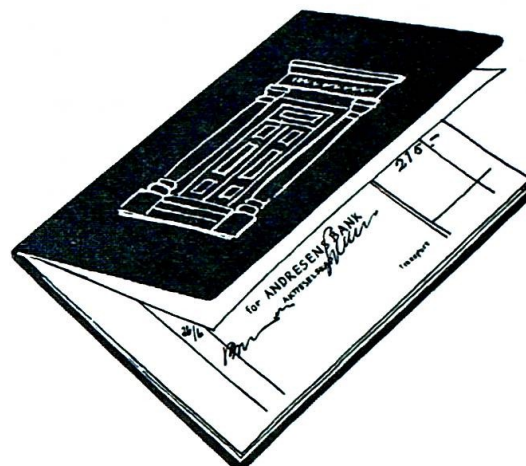
FOLK UTEN FORTID

(Forts. fra side 151)

håde en og flere ganger. Mentalt er vi nå født i 1814, og det lyktes aldri nasjonalromantikerne eller noen som kom etter dem å knytte folkets tråder bakover. Vi var et fattig land, et fattig folk, vi måtte streve oss fremover. Den sosiale kampen, det materielle fremskritt har tatt våre krefter; resten var romantikk. Det er forståelig. Men noe er gått tapt ved det faktum at der har vært flere husmannsbarn enn odelsgutter blant oss, det ville være dumt å nekte det.

I våre dager behøver vi hverken se romantisk eller foraktelig på middelalderen; vi kan nøkternt konstatere at våre middelalderminner er levende vidnesbyrd om den gang Norge kom med i Europa, i den europeiske kultursammenheng — med den vekselvirkning at Europa skapte oss, at vi ble formet til en nasjon. Ironisk nok, ikke langt unna Mosseveien er det en annen koloss som snart brøyter seg vei inn i byen, *Europa*-veien. Da spør det hvilket Europa vi idag tar imot. Er det *Wirtschaftswunder*'ets Europa vi vil føre hjem via våre trafikkmaskiner — for å gå viljeløst under, tynt av teknikkens logikk, overflodens onde sirkel? Eller våger vi å stille oss fast på vår egen hjemlige middelalderske kulturgrunn, endelig en gang trygge på hva vi har og hva vi er? Respekt for åndens krav, harmoni med fortiden er nødvendig helsebot for moderne sinn — men gjør mer enn å spare psykiatriske klinikker; det gir ballast og evne til å tre i skapende og givende gjensidig kontakt med en fornyet europeisk kultur. Vi har nå materielt overskudd nok til varsomt å kunne knytte trådene bakover. Der er også vilje til det, og behov for det: Flere og flere skjønner at i morgen kan det være for sent. Får massekulturen slukt oss, ser vi ikke trådene mer. Akkurat i dag står vi ved en skillevei; i teknikkens tidsalder har vi et tvingende behov for røtter, skal vi ikke simpelthen miste hodet.
G.

Ved DÅP eller KONFIRMASJON

En BANKBOK er
DEN BESTE GAVE

ANDRESENS BANK
AKTIESELSKAP
OSLO

velg riktig tobakk

mild og moden
aromatisk og velsmakende
SKANDINAVIAS MEST SOLGTE TOBAKK

TIEDEMANN'S GUL

En norsk karteuser - Dom Filip Dahl

Den 26. mai avlegger en ung nordmann, Dom Filip Dahl, de evige munkeløfter i karteuserklosteret Sélignac i Frankrike. Mange — ikke minst i Katolsk Studentlag — husker den unge filologistudenten Jacob Dahl, hvis glimrende eksamener i klassiske sprog ga løfter om en akademisk karriere. En dag ble det kjent at han var gått i kloster i Frankrike, og at hans valg hadde falt på den strengeste orden i den katolske kirke, karteuserordenen. Karteusermunkene virkeliggjør på én gang et liv i eremitisk ensomhet og klosterlig fellesskap. Deres klostre består av en rekke små hus bygget ved siden av hverandre rundt den firkantede klostergården, med kirken og klostrets hovedbygninger ved inngangsporten. Hver karteuser har sitt lille hus i to etasjer der han lever alene i omkring nitten av døgnet fireogtyve timer. Resten av tiden tilbringer han med de andre munkene i kirken, til matutinbønnen om natten, messen om morgenen, og vesper om eftermiddagen. En gang i uken går munkene ut på tur sammen. Ellers er deres dag opptatt av arbeid i det verksted som hver karteuser har, og av lesning og studier.

Hvordan kan en ung mann fra et Vestkant-hjem i Oslo gå hen og stenge seg inne i et slikt liv, vil nok mange spørre. Ennu mer forundret vil de kanskje bli ved å høre at Dom Filip Dahl — som han heter som karteuser — er en strålende lykkelig ung mann, som den 26. mai for godt velger dette strenge liv ved å avlegge sine evige klosterløfter. Hemmeligheten er ganske enkelt den at for *ethvert* menneske er Gud dets sanne mål og mening. For de mennesker som har forstått det kan dette bli en så rik og overveldende opplevelse at alt annet enn Gud blir verdiløst. Det er til slike mennesker Dom Filip Dahl hører. Derfor har han valgt et liv som for alltid har bannlyst ensomheten, fordi hans klostercelle er fylt av et guddommelig nærvær. I hans celle er der også et annet nærvær: alle de mennesker som er ham kjær, ikke minst alle hans trossfeller i Norge, som han hver dag tar med i forbønnens tjeneste.

Vi ønsker Dom Filip Dahl til lykke med det sjeldne men store kall han har fulgt, og på hans høytidsdag vil sikkert mange være med ham med deres bønner og varme tanker, i takknemlighet for det vitnesbyrd han ved sitt liv gir oss om Guds storhet og virkelighet. — (Dom Filip Dahls adresse er: Chartreuse de Sélignac, par Simandre-sur-Suran. (Ain). France.)

F. D. T.

DRAMMEN

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

MOLDE

Molde Vaskeri

Molde

ST. GUDMUNDS LEGAT

Ansøking om å komme i betraktning ved utdelingen av St. Gudmunds legat til fordel for katolske barn i katolske skoler, besendt innen 20. juni d.å. til

Prioren for Dominikanerne,
Neuberggaten 15, Oslo N.V.

Riksantikvarisk

Roar Hauglid: *Vern og Virke. Riksantikvaren gjennom femti år. Dreyer, Oslo 1962. 163 s. stort format.*

Riksantikvaren har gått hen og fylt femti år. Altså ikke mannen, men institusjonen. I den anledning har han, i samarbeid med Dreyers forlag, sendt ut en minnebok over Riksantikvariatets arbeid: *Vern og Virke*. Den består hovedsakelig av ca. to hundre fotos av bygninger som Riksantikvaren har hatt befattning med, til restaurasjon og bevarelse. Boken gir dermed en rekke både interessante og dessuten ofte vakre glimt av mange av våre fortidsminner — kjente og ukjente.

Dessverre kommer meget av dette stoffet langt fra til sin fulle rett. Det er forferdelig leit å måtte konstatere det: Boken er simpelthen temmelig kjedelig. Den gir nemlig intet virkelig inntrykk av Riksantikvariatets arbeid. Bare i de færreste tilfelle blir man bibragt noen forståelse av hva som er *interessant* ved disse bygningene, av *hva* som er gjort for å bevare dem og *hvorledes*. I så måte var den utstillingen som ble arrangert i Oslo i vinter over samme tema, atskillig mer givende, så liten den enn var — jeg tenker på arkitekt Christies montasje av sitt arbeid med restaureringen av Kinsarvik kirke, eller den utstilte altertavlen, som levendegjorde de forskjellige stadiene i restaureringsarbeidet. Boken har tydeligvis villet ha med så meget som mulig; resultatet er at vi får ikke virkelig inntrykk av noe. Iallfall *noen* større grad av konsentrasjon var både mulig og ønskelig. Folks interesse for Riksantikvariatets arbeid sånn til daglig er jo ikke overveldende; her hadde man anledning til å skape en slik interesse, gjennom å presentere litt mer i detalj noen av de store arbeidene man er beskjeftiget med i dag — ville det ikke f. eks. vært mulig å gi et foreløbig bilde av utgravningene av Bryggen i Bergen, de nye utgravningene i det gamle Oslo, Hamar og så videre? Og da ikke bare gjennom noen til dels nokså tafatte — og undertiden foreldede — fotografier, men også ved tegninger, rekonstruksjoner (skjønt her vegrer selvfølgelig vitenskapen seg), oppmålinger. På denne måten ville boken hatt en sjanse hos det brede publikum, og dermed ville økt forståelse for Riksantikvarens arbeid vært skapt.

DRAMMEN

GUSTAV THIELEMANN

Pølse- og hermetikkfabrikk

Tlf. 83 41 84 - DRAMMEN

TYRILYS

^{A/S} TYRI
FABRIKKER

Drammen

Har også landets eneste bivokspresseri

Som den er, har forlaget imidlertid all ære av sin presentasjon av boken. De mange vakre fotografiene er gjengitt på smukt kunsttrykkpapir, og alle som allerede har noen interesse

for og kjærlighet til våre fortidsminner, vil finne meget å hente i den.

Erik Gunnes.

FRANCISKUS-SENTRUM, BERGEN

V. Torvgt. 9.
Tlf. 30 416.

Katolsk opplysnings-
og lesesentrum.

Åpent hverdager
kl. 10—13, 16—20.
Lørdag kl. 10—12.30.

**Gode
Bergens-
firmaer**

1/5 Kr. Madsens Bok- og Papirhandel

BERGEN

Bryggen 5 - Leppen - Telefon 11 482

ERLING KRAGE A/S

PRYD- OG BRUKSKUNST

Bergen

Telefon central 14 110

Telegramadresse: «Kjøll»

K. & J. SOLHEIM
Kjøtt - Pålegg - Delikatesser
Egen Pølsefabrikk
Solheimsgt. 25
Tlf. 99 016 Bergen

Våre kjente Myhre Heiser leveres over hele landet.

JONAS MYHRE
BERGEN

JONAS MYHRE A/S
OSLO

A/S MYHRES MASKININDUSTRI
BERGEN - OSLO

A. K. EGGE A/S
Frukt og grønnsaker
En gros

Deres gullsmed
fører
Slektsølv

Theodor Olsens Efff.
JUVELER SMÅSTRANDGT 4
BERGEN

Eches Færvehandel

NYGÅRDSGT. 4

**All slags
skadeforsikring**

FREDRIKSTAD

KJENTE
FREDRIKSTAD-
FIRMAER

Norske Fina 1/5
Bensin - Petroleum - Fyringsoljer - Smøreoljer
FREDRIKSTAD TLF. 5 820
TØNSBERG > 12 371

HOPSDAL & DAHL A/S
Aut. Installatør, Radio-
og Utstyrsforretning
TORNØEGÅRDEN - BERGEN

FREDRIKSTAD

EDVARDESEN & NORHEIM A/S
Autorisert Installatør
Radio og Elektrisk utstyr
Tlf. 1220 - Fredrikstad

**FREDRIKSTAD BLIK- &
METALVAREFABRIK**
Andresen & Müller

Mek. verksted — Blikkemballasje og
metallvarer av enhver slags — Jernfat
i alle størrelser og for ethvert øyemed
— Isenkramartikler — Elektrisk og
Autogensveising — Stanseartikler

Skø

BJARNE AARUM
Fredrikstad

Annet Panne
Kontormaskiner - Kontorutstyr
Storgt. 4 - Fredrikstad
Tlf. 2945

*Fredrikstad
Glassmagasin*
T.L.F. 1662 - 2062

OBS: Bestilling på abonnement, annonser, og henvendelser vedr. adresseforandring, kontingent o.l. bes vennligst rettet til bladets ekspedisjon: St. Olav Bokhandel, Akersv. 5, Oslo. Tlf. 42 31 70.

OSLO

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRÅ

Ullevålsv. 1 - Oslo

Tlf. 33 23 34 - 33 22 46

Privat 55 77 87 - 69 43 72

C. Tennant Sons & Co. A.s

Tollbodgaten 27 - Oslo - Telefon 42 18 94

Joh. Weydahl & S

Oslo - Centralb. 68 18 07

KAFFE
og
HERMETIKK
en gros

Spesialforretning i
RUSTFRITT STÅL
for sykehusene

KNUT JUUL CHRISTIANSEN

Stortingsplass 7 II

Tlf. 33 36 24 - Oslo

Tlgr.adr.: RUSTFRIKNUT

Er Deres familie tilstrekkelig trygget?
Hos oss får De den forsikringsform
De har behov for

Gulli & Rokk

ASSURANSE

Stortingsgt. 22 - Sentralbord 33 44 00

OSLO

THRONSEN & CO.
BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgata 3b, Oslo

Telefon 33 18 34 - 33 32 37

Jens J. Andersen
OSLO - CENTRALBORD 68 14 90
Beste leverandør av
KJØTT-FLESK-PØLSEVARER

MALERMESTER

Otto Foerster

utfører allslags maler- og tapetserarbeide.

Tlf. 21 69 06

WISBECH
AKTIESELSKAP

Majorstua - Oslo

MASKIN- OG ELEKTROTEKNISKE
FABRIKKER

Melitta

KAFFETRAKTER

og ekstra fin snusmalt
kaffe gir

BEDRE KAFFE
DRØYERE KAFFE

Å SPARE ER EN VANE-
SAK, EN VILJESAK, EN
KARAKTERSAK

«KLAR»

Fåes i banker over hele landet

Allslags snekkerarbeid utføres

REIDAR MYRVOLD & SØNN

Gladsvei 23, Grefsen

Tlf. 21 18 32

SØREN HANSSEN

Kolonialforretning

Langes gate 6 - Oslo

Telefon 33 77 34

Johan Olsen & Sønner

Entreprenørforretning

Etabl. 1896

KONGENSGT. 17 VII - SENTRALBORD 42 99 90